

РОЗШИРЕНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ
з дисципліни «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ СОЦІАЛЬНОЇ
РОБОТИ»

Лекційних годин – 30

Викладач – Корнещук В.В.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.
СОЦІАЛЬНА РОБОТА ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН

Лекція 1. Соціальна робота як інститут сучасного суспільства.

- 1.1. Соціальна робота як феномен правового демократичного суспільства.
- 1.2. Соціальна політика, соціальний захист, соціальна робота.
- 1.3. Соціальна робота як процес, громадське явище, професія. Самовизначення соціальної роботи як науки.
- 1.4. Структура, основні проблеми, цілі і завдання курсу.
- 1.5. Проблеми становлення інституту соціальної роботи в Україні.
- 1.6. Соціальна робота і її взаємозв'язок з науками про людину, суспільство.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.
МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Лекція 2. Становлення теорії соціальної роботи як прикладної науки.

- 2.1. Об'єкт і предмет теорії соціальної роботи, його особливості, специфіка.
- 2.2. Джерела, передумови зародження і становлення теорії соціальної роботи як прикладної науки.
- 2.3. Гуманізм, антропологізм, транскультурний характер, дієва прикладна спрямованість як базові методологічні підстави соціальної роботи.
- 2.4. Системний підхід до розробки основ методики соціальної роботи. Цілісність, комплексність, багатофункціональність методичної системи соціальної роботи.
- 2.5. Джерела вивчення теорії соціальної роботи, їх класифікація і порівняльна оцінка. Огляд літератури по теорії соціальної роботи.

Лекція 3. Основні принципи, закономірності, категорії соціальної роботи.

- 3.1. Діалектичні, системно-інтеграційні, комплексні, холістичні, синергетичні підходи до дослідження проблем соціальної роботи.
- 3.2. Закономірності соціальної роботи як професійного виду діяльності.
- 3.3. Підстави для класифікації закономірностей: взаємодія суб'єкта і клієнта соціальної роботи; збереження і реабілітація соціального здоров'я суб'єкта (на рівні індивіда, групи, суспільства); дії соціальної політики
- 3.4. Категорії соціальних наук, використовувані в соціальній роботі (соціальне, соціалізація, соціальна суб'єктність, соціальна структура, соціальні стосунки і т. д.).
- 3.5. Категорії соціальної роботи, використовувані в інших соціальних науках (соціальна реабілітація, психосоціальна робота, соціальне благополуччя і т. д.).
- 3.6. Власне категорії соціальної роботи (структурна соціальна робота, «соціальні мережі», соціальна біографія, соціальний захист, соціальне забезпечення і т. д.).

Лекція 4. Методи соціальної роботи.

- 4.1. Особливості і специфіка використання методів в теорії соціальної роботи. Кількісні і якісні методи.
- 4.2. Методи теоретичного дослідження (абстрагування, сходження від абстрактного до конкретного, історичний і логічний аналіз; аналіз і синтез, індукція і дедукція та ін.).

4.3. Методи емпіричного дослідження (спостереження, анкетування, інтерв'ю, опитування та ін.).

4.4. Соціально-психологічні методи дослідження (соціометрія, включене спостереження, групова дискусія, психологічні методи, методи дослідження життєвого шляху та ін.).

4.5. Біографічний метод, соціальні біографії, діалог. Соціальна діагностика і соціальне проектування.

Лекція 5. Теоретичні парадигми соціальної роботи.

5.1. Соціологічні парадигми (радикально-гуманістична, радикально-структурна, функціоналістська та ін.) теорії соціальної роботи.

5.2. Психологічні парадигми (психодинамічна, екзистенціальна, гуманістична, ролева, комунікативна та ін.) теорії соціальної роботи.

5.3. Комплексно-орієнтовані парадигми (когнітивна, соціально-педагогічна, еколого-віталістська та ін.) теорії соціальної роботи.

5.4. Значення поліпарадигмальності в теорії соціальної роботи і її вплив на технології надання допомоги клієнтові, формулювання конкретних моделей практики соціальної роботи.

5.5. Проблеми узгодженості теорій і моделей практики соціальної роботи.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.

ПРОФЕСІЙНА СОЦІАЛЬНА РОБОТА В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Лекція 6. Підходи до визначення суті соціальної роботи як професійної діяльності.

6.1. Професійна соціальна робота і добровольча діяльність (волонтерство).

6.2. Класифікація видів і форм соціальної роботи.

6.3. Етапи розвитку соціальної роботи як професійної діяльності.

6.4. Теоретичні підходи до визначення суті соціальної роботи як професійної діяльності.

6.5. Основні елементи соціальної роботи як виду діяльності.

Лекція 7. Об'єктно-суб'єктні стосунки в практичній соціальній роботі.

7.1. Поняття «об'єкт соціальної роботи». Підстави для класифікації (стан здоров'я; літній вік людей, які опинилися в складній життєвій ситуації; девіантна поведінка; особливе положення дітей).

7.2. Суб'єкти соціальної роботи, основи для класифікації.

7.3. Держава як суб'єкт практики соціальної роботи.

7.4. Відмінності і зв'язок суб'єктів і об'єктів, органічна взаємодія, можливість мінятися місцями.

7.5. Форми прояву об'єктно-суб'єктних стосунків в практичній соціальній роботі.

Лекція 8. Клієнт в соціальній роботі.

8.1. Поняття «клієнт» в практиці соціальної роботи.

8.2. Типологія й класифікація (за характером поводження і зв'язків з фахівцем; за специфікою проблем; за мірою спільності) клієнтів соціальної роботи.

8.3. Основні характеристики клієнтів соціальної роботи.

8.4. Основні типи взаємовідносин між фахівцем і клієнтом.

8.5. Динаміка взаємовідносин в процесі рішення проблем.

8.6. Професійні принципи і принципи професійної етики.

Лекція 9. Проблеми і основні напрями професійно-особистісного розвитку фахівця з соціальної роботи.

9.1. Поняття професіоналізму в соціальній роботі, чинники його формування.

9.2. Риси, що характеризують професіоналізм (компетентність, професійний розвиток; глибока мотивація до праці; схильності до роботи з людьми; духовно-моральні

якості фахівця; професійна майстерність; професійне покликання фахівця, об'єктивно-критичне відношення до своєї діяльності; професійні знання і уміння та ін.).

9.3. Вимоги і принципи професійного виховання (творчий саморозвиток особи; самосвідомість; пріоритет практики; співтворчість викладача і тих, хто навчається; історизм).

9.4. Вимоги до знань і умінь підготовки соціальних працівників у вищих учбових закладах. (професійні ролі і функції соціальних працівників, їх професійна диференціація; професійні ризики в соціальній роботі і профггієна соціального працівника).

9.5. Роль неурядових організацій у справі підвищення кваліфікації працівників системи соціального захисту.

9.6. Значення засобів масової інформації для підвищення кваліфікації працівників системи соціального захисту і формування професіоналізму фахівців.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. СОЦІАЛЬНА РОБОТА ЯК ІНСТИТУТ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Лекція 10. Управління соціальною роботою як структурний елемент системи професійної соціальної роботи.

10.1. Поняття соціального інституту, соціальних стосунків, їх основні види.

10.2. Роль соціальної роботи в регулюванні соціальних стосунків.

10.3. Основні види соціальних протиріч і можливості соціальної роботи в їх вирішенні.

10.4. Дія соціуму на соціальну роботу, її напрями, форми, методи. Соціальна робота як чинник, що впливає на стан соціуму.

10.5. Функції соціальної роботи як інституту сучасного суспільства: аналітична, прогностична, діагностична, профілактична, інформаційна, соціально-педагогічна, соціально-психологічна та ін. Зміст соціальної роботи як реалізація її функцій. Специфіка реалізацій функцій.

10.6. Засоби соціальної роботи і їх різноманіття.

10.7. Управління соціальною роботою як структурний елемент цілісної системи професійної соціальної роботи.

Лекція 11. Основні проблеми розвитку системи соціального захисту населення.

11.1. Поняття системи соціального захисту населення і її основні компоненти. Суб'єкти і об'єкти соціального захисту.

11.2. Чинники становлення і розвитку системи соціального захисту (політичні, економічні, ідеологічні, морально-психологічні). Соціальний захист населення як функція і компонент інституту соціальної роботи.

11.3. Принципи формування і розвитку системи соціального захисту (гуманізм, соціальна справедливість, системність, комплексність, превентивність, адаптивність, адресність).

11.4. Функції системи соціального захисту (економічна, господарчо-побутова, психолого-педагогіческая, соціально-медична, юридична, організації праці і відпочинку).

11.5. Організаційно-правові форми системи соціального захисту населення (пенсійне забезпечення, соціальне страхування, забезпечення особливо нужденних категорій населення допомогою і пільгами, соціальне обслуговування).

11.6. Пріоритетні напрями розвитку системи соціального захисту в сучасних умовах.

11.7. Регіональні моделі соціального захисту населення.

Лекція 12. Правова і соціальна рівність. Проблема соціальної справедливості. Роль соціальної роботи в розвитку соціального партнерства

12.1. Об'єктивні і суб'єктивні права: соціальний аспект. Поняття формально-юридичної і соціальної рівності.

12.2. Класифікація пільг і їх соціальне значення. Додаткові права (пільги) як один з шляхів подолання істотної соціальної нерівності.

12.3. Роль фахівців соціальної роботи і соціальних установ в реалізації додаткових прав деяких категорій населення.

12.4. Сучасне розуміння соціальної справедливості, концепції держави загального добробуту. Роль уявлень про соціально-справедливий громадський устрій в поведінці і взаємодії різних соціальних груп.

12.5. Проблеми і перспективи розвитку соціального партнерства. Особливості становлення соціального партнерства в Україні.

12.6. Роль соціальної роботи в становленні соціальної держави і системи соціального партнерства.

Лекція 13. Стан і проблеми розвитку кадрового потенціалу і системи соціальних служб.

13.1. Професійно-кадрова структура фахівців системи соціального захисту населення.

13.2. Якісний склад кадрів органів управління, установ і підприємств системи.

13.3. Чинники, що обумовлюють зростання вимог до кадрів соціальних служб (становлення принципово нової системи соціального захисту населення; затвердження нової ідеології допомоги нужденній людині; зміцнення і розвиток соціальних служб, комплексних, багато професійних і спеціалізованих установ; технологізування і багатосуб'єктність соціальної роботи; варіантність рішення соціальних проблем).

13.4. Основні напрями кадрової політики у сфері соціального захисту населення (підбір кадрів за професійними, етичними і особовими якостями; атестація і переатестація фахівців; якісна підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації, нормативно-правові основи забезпечення кадрової політики).

13.5. Система установ соціальної допомоги населенню (структура, функції, стан, концепція і проблеми розвитку).

13.6. Органи управління соціальною роботою: структура органів управління, місцеві, регіональні і федеральні органи управління.

Лекція 14. Проблеми ефективності в соціальній роботі

14.1. Ефективність соціальної роботи і специфіка її прояву в соціальній сфері.

14.2. Критерії ефективності соціальної роботи (сутність, кількісні і якісні характеристики).

14.3. Система нормативних критеріїв ефективності соціальної роботи на контактному та адміністративному рівнях.

14.4. Методи оцінки ефективності (метод «завдання-результати», метод «завдання - результати – витрати», параметричний метод, метод чинників ефективності/неефективності, метод виявлення міри задоволення потреб клієнтів, соціологічні методи, статистичний аналіз, порівняльний аналіз, соціально-демографічний аналіз).

14.5. Критерії ефективності фахівця з соціальної роботи. Соціальна орієнтованість фахівця як загальний критерій його придатності до соціальної роботи.

14.6. Критерії компетентності соціального працівника. Взаємозв'язок компетентності фахівця з ефективністю соціального обслуговування клієнтів.

14.7. Шляхи підвищення ефективності соціальної роботи.

Лекція 15. Актуальні проблеми соціальної практики в сучасній Україні

15.1. Поняття, структура, форми і види соціальної практики.

15.2. Основні компоненти практики соціальної роботи (цілі, завдання, способи втручання в проблеми клієнта). Структура соціальних мереж.

15.3. Основні напрями практики соціальної роботи (соціальна робота в системі соціального захисту, в освіті, в охороні здоров'я, в армії; робота з соціально незахищеними групами населення).

15.4. Рівні практики соціальної роботи (індивідуальний, груповий, общинний, соціетальний).

15.5. Форми і методи практики соціальної роботи (соціальна допомога, соціальна профілактика, соціальна реабілітація, соціальна адаптація, соціальний контроль та ін.).